

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Sacramentis. In qua Tractatibus decem de Sacramentis in genere, tum
speciatim, videlicet de Baptismo, Confirmatione, Eucharistia spectata ut
Sacramento, & ut sacrificio: de Pœnitentia, de Suffragiis, Indulgentiis, &
Iubilo, de Bulla Cruciat, de Extrema-unctione, & demum de Ordinis
Sacramento ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

De Bulla cruciatæ, quæ vocatur compositionis. 13

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76649](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76649)

PUNCTUM XII.

De Bulla Cruciatæ pro defunctis concessa.

1. Statuitur concessio.
2. Non est opus, te esse in gratia, ut obtinere defuncti Indulgentiam possit.
3. Sumpta una Bulla, an expediat alias sumere. Proponitur ratio dubitandi.
4. Certum est expedire.

1. Pontifex ex thesauro satisfactionum Christi, & Sanctorum non solum viuis fidelibus fauores impendit, sed etiam defunctis, id est que plenissimam Indulgentiam concedit defuncto, in cuius gratiam vigus erogata elemosyna Bullam sumperit, ut constat ex tenore Bullæ, qui sic se habet: *Nuestro muy santo Padre Paulo V. de felice recordacion concedio plenissima Indulgencia, y la mando publicar nuestro muy santo Padre Urbano VIII. con que podamos sacar las animas de los, que acaquesimos bien de aquellas penas de Purgatorio, y poner las en la gloria, dando por esta Bulla para la defensa de la Iglesia, y rescate de nuestros difuntos, y en acrecentamiento de nuestros meritos, la limosna casada por vos N. Comissario apostolico general de la santa Cruzada. Y por quanto vos N. difeis dos reales de plata, eo fauor del anima de N. y recibistes en vos esta Bulla le es otorgada la Indulgencia sobredicha.*

2. Que in hac concessione aliquam possent difficultatem ingerere, superiori tract. de suffrag. & Indulgent. præcipue pun. 1. & vlt. enodata sunt: ibi enim explicuimus, qualiter operari debeas, ut indehnt Doctores, Cardin. Clement. 2. de penitent. & remiss. Angel. verbo, Indulgentia, num. 21. qui censent, opus esse, ut in gratia existas, cum opus iniunctum ad obtinendam defuncto indulgentiam exequeris: quia nequis esse poterit ad obtinendum beneficium alteri, quam tibi ipsi, ad obtinendam autem tibi indulgentiam necessariò requiritur gratia: ergo etiam erit requirita pro obtinenda defuncto. Communis tamen sententia docet, ut videre est in Nauarr. de iulileo, notab. 17. n. 4. & notab. 32. n. 3. Cordub. de Indulgent. q. 17. & 26. Suar. tom. 4. de penitent. & suffrag. disp. 52. sect. 4. n. 6. Rodrig. ad Bullam, §. 8. n. 13. Acofta. q. 21. Villalob. 1. p. sum. tract. 28. n. 3. necessarium non esse, te in gratia, cum Bullam pro defuncto sumperis, ut ei profit. Non enim tu sumens Bullam pro defuncto ei satisfactionem concedis, qua panæ debita remittantur, sed solum apponis conditionem quandam piam, & religiosam, qua posita Pontifex ex thesauro satisfactionum Christi, & Sanctorum sufficientem solutionem exhibet pro penis ab illo defuncto debitis. At eam conditionem lumendi Bullam satis præstare potes, tamen si in peccato existas: ergo status gratiæ tibi requisitus non est, ut Bulla à te sumpta defuncto proficiat.

3. Sed, an sumpta una Bulla expediat alias pro eodem defuncto lumere, aliqui dubitarunt, eò quod videatur iudicari Indulgentiæ concessionem veram non esse: nam, si vera est concessio, eum ex parte defuncti in Purgatorio existentis nullum sit impedimentum, quin ei integrè indulgentia applicetur, efficitur statim in cælum euolare, ac proinde inutiliter in eius fauorem nouam Indulgentiam applicari.

4. Nihilominus omninò tenendum est, plures pro vno defuncto Bullas sumi posse, & expedire, ut bene notauit Gab. in canon. lect. 57. Nauarr. de indulgent. nota. 22. n. 50. Acofta in explicat. Cruciat. q. 22. Nuño in present. §. vlt. circa finem. Villalob. dicto tract. 29. n. 5. Ratio est manifesta: etenim indulgentiæ valor maximè pendet ex causa finali, & motiua concessionis: contingit enim aliquando concedi indulgentiam plenariam ex causa, quæ solum erat sufficiens pro remissione tertriæ partis peccatorum concedenda: & quis scit, an in præfenti sic contingat? Quare eo casu manifestum est, expedire non solum vnã, sed plures Bullas lumere, ut multiplicata remissione illius tertriæ partis plena remissio obtineatur. Item, certum non est, sed sub opinione positum, an indulgentia applicata pro defunctis infallibilem effectum habeat, neque etiam est indubitatum, an status gratiæ in exequente opus iniunctum requiratur. Itémque nemini constare potest, an opera ad indulgentiæ applicationem requisita exequatur, pro Pontifex intendit, & necessarium est ad indulgentiæ valorem, saltem integrum. Denique fieri potest, etiam te ignorante, ut elemosyna pro Bulla erogata ex aliis debitis sit, vel Quæstorem alienam dedisse Bullam, esseque illius raptorem, & simulatorem, neque proprium Cruciatæ ministrum. Quæ omnia abunde probant expedire, plures Bullas pro vno defuncto sumi, ut quoad fieri possit prædicta inconuenientia vitentur.

PUNCTUM Vlt.

De Bulla Cruciatæ, quæ vocatur Compositionis.

Summus Pontifex concedit omnibus Christi fidelibus, cuiuscunque status, conditionis, Ordinis, vel Religionis, sive Ecclesiastici sint, sive sæculares, etiam si sint ex Ordinibus mendicantibus, qui in huiusmodi Hispaniarum regnis assistunt, vel ad ea quomodolibet declinauerint, ut erogatis duobus argenteis in subsidium belli contra infideles, quantitas duorum millium marapatinorum, infra, de debitis incertis remittatur, obtinereque possint remissionem vsque ad quantitatem debitam centum millium marapatinorum: sed vitrà nequeant, nisi ex beneplacito Compositarij generalis, ex eius tamen consensu, & voluntate optimè possint. Debita autem debent esse contra facta absque fiducia huius remissionis, alias huic Indulgentiæ non erit locus. Quæ omnia expressè habentur in prædicta Bulla.

§. I.

Qualiter debitorum incertorum, virtute huius concessionis, fiat remissio.

1. Nulla de debitis certis fit remissio.
2. Quid, si creditor ita absens est, ut nequeat debitum ei reddi? Verius est locum esse remissioni.
3. An sit licita, & valida hac remissio.
4. Resoluitur, esse validam, & licitam.
5. Nullus alius, præter Pontificem, stante eius lege, hanc remissionem facere potest, secus ea lege seclusa.
6. Plures censent, comparate creditore, te esse obligatum, residuum restituere, neque prodesse remissionem, nisi dum cum comparet.
7. Oppositum probabilitate non caret.
8. Soluitur fundamentum oppositum: & ibi, an profit remissio pro foro iudiciali.
9. Quid dixerunt, si iudex te condemnet ad soluendam.

1. Nulla de debitis certis, hoc est, certo creditori debitis, quæque ipsi restitui possunt, virtute huius bullæ fit remissio: quippe hæc cum dominum agnoscat, non vult Pontifex vlli operi, quantumvis pio, contra eius voluntatem applicare: ergo fit de debitis, quorum creditor non comparet.

2. Quòd si creditor comparet, at ita absens est, ut nequeas debitum illi persolvere, neque speras breui tempore posse, ob cuius causam excularis à restitutione facienda, est Sorus in 4. dist. 2. q. 2. art. 4. & lib. 4. de iustit. q. 7. art. 1. existimet compositioni locum non esse: quia absolute, & simpliciter non est de bitum incertum, sed certum, & bulla solum remissionem debitorum incertorum concedit. At rectius Couarr. in reg. recatum. 3. p. §. 1. Rodrig. in present. dub. 2. Villalob. n. 12. Acofta. q. 95. oppositum censent: quia eo casu illud debitum humano, & morali modo reputatur incertum, eò quòd domino reddi non potest. Domino enim perinde est carere debito, quia absens, vel quia debitori est ignotus, si æquè ex absentia, ac ignorantia excularis debitor à restitutione illi facienda.

3. Duplex tamen est in hac compositione difficultas. Prima, an licita, & valida sit, ita ut virtute illius exculeris à debiti integra solutione, saltem dum creditor non comparet: Non defuerunt, qui ausi sunt affirmare, illicitè, & inualidè hanc remissionem concedi. Sic videtur sentire Bannes 2. 2. q. 62. art. 1. dub. 8. Dominic. Sorus in 4. dist. 21. q. 2. art. 4. Mouentur: quia hæc remissio fit in præiudicium pauperum, quibus illa restitutio facienda erat ex textu in cap. Cum tu. de usuris, & occasionem præbet plura atrocina committendi: ergo est illicita, & inualida.

4. Et quidem, si absque vlla causa remissio fieret, admittit, illicitam esse, in quo sensu credo, Bannes, & Sorus fuisse locutos, valida tamen esset, si ex bonis ecclesiasticis, vel temporalibus ad ditionem Pontificis pertinentibus fieret: quia horum distributio ipsi, vt pote supremo gubernatori, competit. Quippe in omnia bona, quorum dominus non comparet, vel possidens succedit: vel saltem respublica, quæ suo gubernatori tradit potestatem ea pro suo arbitrio distribuendi. Secus verò videtur dicendum, si absque causa fieret remissio debiti temporalis, quod non est sub ditione Pontificis, vel Regis: quia esset remissio debiti contra voluntatem domini, qui non est Pontifex, nec Rex Hispanus, sed alia respublica, illiusque gubernator. Quod intelligendum est casu, quo respublica domina sit bonorum incertorum, & non ipse rector.

Verum in præfenti hæc omnia cessant, cum manifestissimè sit, causam huius remissionis legitimam esse. Etenim fideliū conscientia ære alieno grauatur, & ob hanc causam diffi-

illime ab statu peccati resurgentes, hac remissione facta obligationi satisfaciunt, & peccatum depellant, illaque elemosyna, est minima: scilicet tamen multiplicata non leue subsidium conferat ad infideles contereos, & debellandos; nostramque catholicam fidem augendam. Quae nequaquam obtingeretur, nisi grauis illa quantitas sub leue elemosyna erogatione remitteretur: ex alia etiam parte bona illa, quae remittenda sunt, Pontificis, vel Regis distributioni competunt, cum sint sub Regis, vel Pontificis editione. Ergo est valida, & licita eorum distributio, & remissio. Solum esse poterat difficultas, quare do bona remittenda per se alteri Republicae, & gubernatori, quam Pontifici, vel Regi Hispaniarum pertinent. Et in hoc casu etiam existimo, licitam, & validam esse hanc Pontificis remissionem. Nam, cum satis dubium sit, sub opinioneque positum, an bona incerta iure diuino, & naturali debeant reipublicae concedi, vel possit ipse, qui possidet, ea retinere, dum dominus non comparet, merito summus Pontifex, ne hac occasione fideles aliena surriperent, & aliorum bonis in graue suarum conscientiarum prauidicium ditarentur, praecipit in cap. *Cum tu, de usuris*, ut omnia inique parva pauperibus restituerentur. Loco ergo huius restitutionis contentus est Pontifex illa leui elemosyna duorum argenteorum, reliqua debiti remissa, ob bonum fidei, & religionis. Neque verum est, pauperes dominos esse illorum bonorum. Non enim illis ea bona aliquo iure naturali, vel diuino competunt; sed solum iure positio ecclesiastico, in quo ipse Pontifex, utpote illius conditor, ob hanc honestissimam causam dispensat. Quod si ex hac dispensatione plures sumant occasionem aliena surripiendi, non dispensationi, quae iustissima est; sed eorum malitia est tribuendum.

5. Secunda versatur difficultas, an alij praeter Pontificem hanc remissionem facere possint? De Gubernatore Reipublicae, & de Episcopo dubitari potest. Breuiter respondeo, seculara lege pontificia, lata in cap. *Cum tu, de usuris*, optime potest Princeps secularis hac facere remissionem de bonis temporalibus incertis, siue bene, siue male ablati, secus de ecclesiasticis bonis. E contra vero de ecclesiasticis bonis poterit Episcopus, secus de temporalibus. Vitamque partem probos: quia illa bona incerta temporalia, casu, quo iure naturali non competant occupanti, competunt reipublicae, & consequenter eius gubernatori ecclesiastica vero bona Ecclesiae, cuiusque Gubernatoribus debentur. Ergo secularia bona bene poterit Princeps secularis remittere; Episcopus vero in sua diocesi poterit ecclesiastica. Notanter dixi, *seclusa lege pontificia*: nam, ea stant, nequit alius, praeter Pontificem, hanc facere remissionem, neque Episcopus, nec Princeps secularis, dispensare possunt in praedicta lege, & cum ex ea obligentur aliena occupantes integre restituere, excusari non possunt ob remissionem Principis, vel Episcopi, & forte ob hanc causam, & in hoc sensu negant Syluester *Restitutio*, q. 7. & 8. Cordub. *lib. 5. de indulgent. q. 4.* Rodrig. *in praesenti dub. 4. & 5.* Principes secularis, & Episcopi hanc remissionem facere posse.

6. Tertio, grauior difficultas est, an remissione facta virtute huius bullae, si creditor compareat, teneatis, ea bona restituere. In qua difficultate est certum, te non esse obligatum restituere eam partem, quam in subsidium belli impendisti, ut bene notauit Soto *dicta dist. 21. q. 2. art. 4.* Bannes *2. 2. q. 61. art. 5. dub. 8.* Nuño *in explic. Cruciat. ad finem. dub. 2.* Rodrig. *in praesenti dub. 6. n. 3.* quia ea pars ex praesumpta creditoris voluntate, & autoritate Principis consumpta est: alias ea compositio in damnum tui cederet. Secundo, certum esse debet, si post factam compositionem debita consumpsisti, neque ditior es factus, nullam tibi superesse obligationem restituendi: quia facta compositione bona fide possedisti, & consumpsisti: commune autem est, possessorem bonae fidei obligatum non esse restituere, quae bona fide consumpsit. Atque ita docent Sotus, Cordub. Rodrig. *locis allegatis*, Henric. *lib. 7. can. 34. n. 4.* Villalob. *tract. 29. n. 9.* Tertio est certum, excusatum te esse a restitutione, si post remissionem factam tempus praescriptioni necessarium currit: quia, cum bona fide possideas, praescribere optime potes, uti notauit Villalobos *supra*.

Quare controuersia inter Doctores est, an, si bona, quae tibi in hac compositione remissa sunt, extent in specie, vel reuoluntate, quatenus eorum occasione ditior factus es, cum creditor comparet, neque praesumptione te tueri potes, tenearis ea creditori reddere? Affirmant Caiet. *2. 2. q. 61. art. 6.* Corduba *lib. 5. quest. 4. vlt.* Rodrig. Villalob. *supra*. Mouentur: quia Pontifex non absolute remittit omnia illa debita; sed, dum creditor non comparet: quia non videtur rationi consonum, dominio suorum bonorum creditorem ignorum absolute spoliaré. Praeterquam quod hac remissio fit ex praesumpta creditoris voluntate, quae praesumptio non potest absoluta; sed conditionata, & limitata, dum ipse non comparet: id enim est ei vitiosum. Secundo, creditor poterit debita illa vbieneque inueniri, vendicare, eaque postulare in iudicio, & iudex obligatus est reddere, uti tanquam certum affirmat Villalob. *de Castro. Sum. Mor. Pars IV.*

lalob. *dicto tract. 29. n. 8.* quae omnia cum non nitantur falsa praesumptioni, obligationem in foro conscientiae probant.

7. Nihilominus, est praedicta sententia tenenda, & confulenda sit, probabilitate non caret, nullam tibi esse obligationem in foro conscientiae restituendi residuum, saltem quousque à Iudice condemnaris. Sic docuerunt Bannes, & Sotus *supra*, Henric. *lib. 7. de indulg. cap. 34. num. 5.* Acofta de Andrade *in praesenti. q. 91. & 94.* Ratio est: quia negari non potest, posse Pontificem ea bona incerta sic absolute distribuere, ut nulla sit obligatio ea reddendi domino postmodum comparenti. Quippe ea distribuit, ut legitimus dispensator, & in bonum commune Ecclesiae, quale est belli contra infideles subsidium. Itemque in spirituale bonum creditorum: siquidem in ipsorum gratiam ea remissio fit. Quid autem de facto sic fuerit distributio, & remissio facta, probat tenor concessionis, in quo nulla conditio est apposta: sed absolute facta est remissio totius debiti, erogata elemosyna taxata: ergo absque fundamento alleritur, limitatam esse pro tempore, quo dominus non comparet, cum beneficium Principis restitui non debeat, & licet hoc beneficium sic late interpretatum cedat aliquo modo in creditorum prauidicium, pariter illud sustinere debent ob boni communis augmentum. Quippe huiusmodi liberalitate, & absolute remissione incitantur debitores ad hanc compositionem faciendam, qua subsidium belli maxime promouetur.

8. Hinc solum manet oppositum primum fundamentum. Secundum autem petit, an hac remissio pro solo conscientiae foro proficit; an etiam pro externo, & iudiciali? Negant Cordub. Rodrig. & Villalobos *locis citatis*. Sed rectius Acofta *q. 94.* affirmat, eo quod Commissarij potestas ad hanc remissionem, & compositionem faciendam restricta non sit pro foro conscientiae, sicuti fuit restricta potestas dispensandi in impedimento affinitatis. Qua ratione diximus, potestatem dispensandi in irregularitatibus, in interdicto, & pro vtroque foro prodelle: quia non fuit sub limitatione fori interni concessa. Verum, ut hac compositio in foro externo tibi proficit, & creditorem exigentem debitum possis exceptione compositionis repellere, debes, cum compositionem & remissionem obtines, praemittere autoritate Commissarij informationem, te non posse creditori debitum reddere, vel, quia non comparet, vel, quia ita est absens, ut moraliter sit impossibile. Alias, si haec informatio compositioni non praecedat, non poteris in foro exteriori aduersus creditorem te tueri: quia non constat de compositionis iustitia.

9. Quod si Iudex ob defectum huius informationis, vel esto, ea facta sit, quia credit remissionem factam esse à Pontifice, non absolute, sed, dum creditor non comparet, praecipit tibi reddere debitum, difficultate non caret, an in foro conscientiae obligatus sis obedire. Quippe videtur illud praecipium nisi praesumptioni falsa, quod Pontifex non fecerit absolutam remissionem. Verius tamen censet, te obligatum esse obedire, & debitum reddere, non, quia remissio absoluta non fuerit, sed, quia non fuit absoluta certo, & infallibiliter, sed solum sub opinione. Quo casu Iudex iuste praecedit, imponens praecipium de illorum bonorum restitutione: Iudex namque potestatem habet iudicandi secundum eam opinionem, quae sibi verior, & probabilior visa fuerit. Cum autem ipse credat satis probabiliter, Pontificem fecisse remissionem, non absolute, sed pro tempore, quo dominus non comparet, iuste praecipit tibi ea bona domino comparenti reddere: tu vero videris obligatus parere: quia praecipium illud non praesumptioni falsa, sed probabilij nititur.

§. II.

Expenduntur sigillatim casus, in quibus locum habet praedicta compositio.

1. Omnia iniuste acquisita componi possunt, non comparente creatore post debitam diligentiam: & qua diligentia censentur sufficiens.
2. De fructibus beneficiorum qualiter fieri possit compositio.
3. Non habet locum in Canonicis non resistentibus, neque in Episcopis, & Parochis.
4. Compositio fieri potest in medietate legatorum, qua in satisfactionem bonorum male acquisitionum facta fuerint, si legatarij per annum negligentes extiterint.
5. Compositio fieri potest de legatis, quorum legatarij post debitam diligentiam ignorantur.
6. Iudicibus ordinariis, vel delegatis permittitur compositio in rebus susceptis ob iniquam sententiam.
7. Item, patrocinanti causam iniustam datur facultas se componendi.
8. Testi ob falsum testimonium, accusatori ob falsam accusationem, vel ob omissam accusationem debitam.
9. Iudicibus secularibus, & ecclesiasticis in causis temporalibus, ob administrationem iniustitiam.

10. Scribis, Notariis, aliisque ministris iustitiæ, ob accepta ultra taxam.
11. Lusoribus ob iniquam in dolo pariam.
12. His, qui ob simulationem paupertatis, vel sanctitatis, aliquid acceperunt.
13. Venatoribus, & piscatoribus damna inferentibus.
14. Mulieribus inhonestis, causa turpitudinis aliqua recipientibus.
15. Falsificantibus mensuras, vel alia via proximos decipientibus.
16. Inuentoribus bonorum, quorum dominus ignotus est.
17. Omnibus illicita acquirentibus permittitur compositio, domino non comparente, dummodo sub fidei compositiois acquisita non sint.

1. Primò, inquit generaliter Pontifex, compositionem fieri posse de rebus furto, rapina, viura, & alio quouis modo illicito acquisitis, si creditor facta debita diligentia non comparer. Quæ autem debita diligentia censenda sit, arbitrio prudentis relinquatur, spectata debiti qualitate. Illud certum, illam diligentiam sufficientem esse, quam homines timorata conscientia in simili negotio præstarent, ut docent Cordub. lib. 1. q. 9. s. 1. Medin. 1. 2. q. 76. art. 2. in fine. Rodrig. in præsent. dub. 8. n. 10. Villal. n. 14.

2. Secundò, Ecclesiastici compositionem facere possunt de fructibus beneficiorum, aliisque ecclesiasticis emolumentis male perceptis, vel, quia non recitarunt Officium diuinum; vel, quia beneficium habuerant absque titulo; vel, quia excommunicati, aut irregulares extiterunt: hæc tamen conditione, ut ultra illos duos argenteos, quos in subsidium huius expeditionis erogant, pro remissione duorum millium marapinorum alios duos argenteos tribuant Ecclesiæ in qua est beneficium, pro quo fit compositio. Etenim cum iure positio ecclesiastico non recitantes Officium diuinum impediuntur ab acquisitione domini fructuum beneficiorum, sicuti, qui nullo beneficii titulo legitimo gaudent, & in probabili sententia, qui irregulares, vel excommunicati existunt, debeantque explere iure positio restituere fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus omnes fructus sic acquisitos, merito Pontifex, qui bonorum ecclesiasticorum dominus, seu dispensator est, hanc remissionem concedit sub prædicta conditione, ut ultra elemosynam in subsidium alia similis fabricæ Ecclesiæ concedatur.

3. Hæc tamen compositio locum non habet in Canonicis non residentibus, quando ob eorum defectum aliis interessentibus fructus accrescunt: quia eo casu non est creditor incertus, sed certus, ut bene notauit Acoſta q. 66. Rodrig. hic. dub. 2. n. 16. Villalobos tract. 27. claus. 13. n. 2. & tract. 29. n. 20. Similiter etiam huic compositioni locus non est in fructibus amissis ab Episcopo, Parocho, aliove curam animarum habente, ob non residentiam. Nam esto, prædicti fructus creditori certo restitui non debeant, sed Ecclesiæ, vel pauperibus sint erogandi. Concil. Trident. sess. 23. c. 1. de reformat. vers. Si quis autem expresse prohibuit hanc fieri compositionem, ibi: Prohibita quacunque conuentione, vel compositione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur. & notauit Nauarr. c. 25. n. 122. Rodrig. ad Cruciat. n. 18. Villalob. n. 20.

4. Tertiò, promittit Pontifex compositionem in medietate legatorum, quæ facta fuerint in satisfactionem bonorum male acquisitorum, si legatarij per annum negligentes steterint in prædictis legatis recuperandis. Cum enim prædicta legata ex bonis iniquæ partis, & aliis debitis facta fuerint, & legatarij illorum dominium non acquirerint, imò ip eus acquisitione negligentes extiterint, Pontifex, tum in penam negligentia, tum in bonum Ecclesiæ, & fidei augmentum, cito, creditores sunt certi, hanc compositionem permittit, non quidem de integro legato, sed de illius medietate. Quapropter legatario integra alia medietas est concedenda, debent tamen legata non excedere summam centum mille marapinorum, alias Commissarius generalis consulendus est, & solum ex eius consensu compositio fieri potest. Atque ita tradunt Rodrig. n. 19. Villalob. n. 21.

5. Quartò, est locus compositioni in legatis: & idem est de fidei commissis, iuxta leg. A Tito. ff. de verb. obligat. leg. 1. l. ad leg. Aquil. antea factis, vel tempore publicationis faciendis, quorum legatarij, vel fideicommissarij facta debita diligentia ignorantur. Differt hic casus à præcedenti: quia in præcedenti, eò quòd noti erant legatarij, non permittebatur integra legati compositio, sed solum de medietate. At in præfenti integra permittitur, eò quòd legatarij ignoti sint. Item, in præcedenti casu legata erant in satisfactionem bonorum male acquisitorum, quòd tamen in præfenti non requiritur, ut aduertit Rodrig. n. 20. Villalob. n. 22.

6. Quintò, Iudicibus ordinariis, vel delegatis permittitur compositio in rebus susceptis ob iniquam sententiam, ob dilationem causæ, vel aliam similem iniustitiam in partis præjudicium. Circa quam concessionem aduertit, parti læsæ satisfactionem integre esse præstandam, neque in hac satisfactio-

ne locum esse compositioni: quia est creditor certus, & iniuste vexatus. Deinde, si Iudex pecuniam acceperit ob iniquam sententiam, vel aliam similem iniustitiam faciendam, neque tamen præstitit, non erit locus compositioni, sed necessitudo reddenda est pecunia ei, qui dedit, vixque non absolutè, sed sub conditione prædictæ iniustitiæ concesserit, qua conditione non posita dominium non amississe videtur. At posita ea iniustitia, esto, aliqui censeant nulla obligatione restituendi Iudicem astringi, sed in foro conscientie prædicta sic turpiter acquisita retinere posse: quia tamen alij plures Doctores contrarium firmiter, vixque conscientie securus, & vitius. Pontifex illorum remissionem, & compositionem concedit. Quòd si Iudex non ob iniquam, sed potius ob iustam sententiam ferendam aliquid accipiat, distinguendum est, si datum fuit ob redemptionem vexationis, & ob iustum timorem, ne à parte contraria subornaretur, compositio fieri non potest, sed danti debet restitui; cum illius dominium non amiserit: at, si datum fuit liberaliter, vt eo munere motus danti fauorem præstare, locus est compositioni in sententia affirmante, obligacionem esse Iudicibus restituendi ea, quæ aduersus leges positas, prohibentes munus officii, accipiunt: at in sententia negante prædictam obligationem, quousque sententia condemnatoria accedat, cessat compositionis necessitas.

7. Sextò, Doctor, qui ob patrocinandam causam iniustam, sciente eo, in cuius fauorem patrocinatur, aliqua accipit, compositionem de acceptis obtinere potest. Nam esto, non sit apud Doctores certum, prædictam Aduocatum obligationem habere restituendi sic accepta: est tamen plurimum Doctorum: idèque Pontifex compositionem concedit, vt omnem delinquens securitatem obtineat. Ob hæc tamen obligationem non excusatur delinquens à satisfactione omnium damnorum, quæ parti contrarie ob iniustum patrocinium facta fuerint, ut in prædicta Bulla exprimitur: & merito: quia adest creditor certus, & iniuste damnificatus, ut bene notatur: Rodrig. in præsent. n. 14. Villalob. n. 24.

8. Septimò, in idem recidit testis, qui ob falsum testimonium ferendum, accusator, qui ob falsam accusationem, vel ob omitendam accusationem, ad quam erat obligatus, & generaliter omnes Notarij, Scribæ, alique ministri publici vel personæ priuatae, qui ob iniustitiam faciendam, vel diligentiam præstandam, ut fieret, aliqua acceperunt, compositionem obtinere possunt de sic acceptis: facta tamen parti læsæ integra satisfactio. Accepta enim ob turpem causam, calu, quo restituenda sunt, pauperibus, vel pijs operibus restitui debent, idèque Pontifex potest compositionem concedere, sicuti tradunt Rodriguez num. 25. & 29. & Villalobos num. 25. 26. & 29.

9. Octauò, Iudices seculares, & ecclesiastici in causis temporalibus, qui ob administrandam iniustitiam aliqua acceperunt, compositionem de sic acceptis possunt obtinere. Quòd intelligendum est, quando, qui dedit, ignoratur, vel datum fuit in causa dubia ob finem subornationis: nam extra hos casus, ut bene aduertit Villalob. num. 27. non est locus compositioni, sed danti debet fieri restitutio, si notus est, casu, quo in redemptionem vexationis dederit: si autem omnino liberaliter, cessat in probabili sententia restitutionis obligatio, quousque Iudicis sententia accedat, & consequenter compositionis necessitas. Notanter Pontifex, & Commissarius expresserunt, cum de Iudicibus ecclesiasticis loquerentur, compositionem facere posse de acceptis ob administrationem iniustitiam in causis temporalibus, quales sunt punire ecclesiasticum ob aliquod delictum, illi sume ad solutionem debiti compellere, tacite indicantes, accepta ob administrationem iniustitiam in causis spiritualibus, quales sunt matrimoniales, beneficiales, & ad Sacramenta, ecclesiasticamque præcepta pertinentes, compositionem esse non posse: quia est iniustitia: & ita Rodrig. in præsent. num. 27. Villalob. tract. 29. n. 27. Cæterum existimo, etiam de acceptis ob administrationem iniustitiam, & causis spiritualibus, compositionem esse posse: quia satis probabile est, non esse restituenda danti, vixque turpitudinem committenti, ob quam iure positio ei repetitio denegatur, & dati iure, & domino priuatur, pauperibusque applicatur, in quorum locum subrogatur à Pontifice hoc belli subsidium. Pontifex autem, & Commissarius expresserunt compositionem de acceptis ob administrationem iniustitiam in causis temporalibus: quia sic accepta restitui necessitudo debent pauperibus, cum dominus est ignotus, vel causam subornationis dedit. At accepta ob administrationem iniustitiam in causis spiritualibus, exploratum non est, an, & cui sine restituenda, idèque Pontifex abstinet à prædicta compositionis expressione, opinionibus locum relinquens, vel certe id factum est, ut indicaret Pontifex compositionem in alia materia nunquam fore necessariam: quia nunquam præsumit, tam graue, atroxque delictum esse à Iudicibus ecclesiasticis committendum, vt ob administrationem iniustitiam in causis spiritualibus pretium sine recepturi.

10. Nondò, conceditur Scribis, Notariis, aliisque iustitiæ ministris

ministris, ut compositionem obtinere possint de acceptis ultra taxam sui laboris: quippe ea, quae taxam excedunt rationem pretii obtinere non possunt, ac proinde abique titulo accipiuntur: debent ergo restitui: restitutio autem facienda est danti, si fieri potest: quia fuit deceptus, & eo casu non conceditur compositio. Si vero ipsi non potest fieri, pauperibus est facienda: & tunc est locus compositioni. Sic Rodrig. & Villalob. in praesenti versus n. 18.

11. Decimo, compositio permittitur lusoribus in iis, quae ludo acquirerunt, quorum restitutio facienda sit pauperibus. Hoc autem nunquam contingit, nisi quando eis, quo fuerunt acquisita, restitui non possunt. Sed, quando acquisita ludo restitui obnoxia sunt, pendendum est ex tract. de ludo, quem Deo dante, breuiter in lucem edemus. Interim videri potest Nauar. in summ. c. 19. Ludou. Lopez 2. p. in tract. c. 33. & seqq. Ioan. Medin. de restit. q. 21. Sorus lib. 6. de inst. q. 5. Alcozer. de ludo per totum.

12. Undecimo, compositionem facere possunt, qui simulantes sanctitatem, vel paupertatem, aliquid datum ob hanc causam non mortuum, sed finale acceperunt, nec valent dantibus restituere. Quippe tunc obligati sunt pauperibus, vel aliis pijs operibus restitutionem facere, cum illius dominium non acquirerint: datum enim ob causam, cessante causa, datum non esse censetur, de quo Rodrig. n. 47. Villal. n. 31.

13. Duodecimo, qui occasione venationis, piscationis, vel alia via alienis factis, haere dicitur, animalibus damnatum intulerint, cum obligatione restitueri, beneficio compositionis vi possunt, dummodo creditoribus, quibus damnatum factum est, restitutio non possit fieri. Quando autem obligatio restitutionis ex venatione, seu piscatione in alienis montibus, vel fluminibus, ex arborum incisione contingat, in tract. de restit. examinandum est: interim videri potest Rodriquez in praesenti, casu 12. n. 53.

14. Decimotertio, mulieres inhonestae, quae meretrices non sunt, compositionem facere possunt, si aliquid ob actum turpem acceperint: similiter etiam homines ob praedictam causam a mulieribus non vxoratis aliquid accipientes. Tacite in huiusmodi occasione indicatur, accepta a meretricibus compositioni non subici: & merito: quia esto turpiter accepta sint, non turpiter retinentur: ex permissione enim reipublicae fuerunt recepta. At accepta a mulieribus inhonestis, quarum turpitudine a republica punitur, plures Doctores firmant, restitutioni obnoxia esse, tamen si plures alij contrarium sentiant: & ob hanc causam Pontifex compositionem permittit. Idemque

est dicendum de hominibus, qui ob eandem turpem causam a mulieribus non vxoratis aliquid acceperint: permittitur enim illis compositio ob dubium, quod est, an sint obligati sic accepta restituere. Neque huic compositioni obstat, quod notus sit is a quo sic accepta sunt: quia ratione turpitudinis commissa dominium illorum perdidit, & pauperes, iure se disponente, succedunt. Notanter Pontifex, & Commisarius expresserunt mulieres non vxoratas: nam vxoratae, vt prope nullam bonitatem suorum administrationem habentes, nisi ex consensu, & voluntate mariti nihil donare possunt, ac proinde quidquid ab illis fuerit acceptum, maritis restituere debet, neque compositionis est locus.

15. Decimoquarto, acquisita adulterinis mixtionibus, falsive ponderibus, aliaque simili deceptione, componi possunt, dummodo deceptis fieri non possit restitutio: quia pauperibus debentur, de quo Rodrig. casu 14. n. numer. 68. Aduerte, in praedicta deceptione plerumque creditorem notum esse, saltem in genere, tamen in particulari notus non sit. Notum enim est hominibus illius reipublicae, damnatum esse factum: qui autem sint ignoratur: ergo restitutio reipublicae facienda est, vt hac via multiplicari, quoad fieri possit, satisfactionem accipiant, & consequenter non est locus compositioni, sicuti si scires, vni ex duobus rem a te possessam deberi, non posses compositione vi, sed inter illos obligatus es diuidere. Ergo sic est dicendum in praesenti: Atque ita tradit Villalob. tract. 29. n. 37. & constat ex his quae diximus tract. 1. de conse. disp. 3. p. 3.

16. Decimoquinto, permittitur compositio bonorum inuentorum, quorum dominus facta debita diligentia non comparerit. Nam esto, plurium Doctorum sententia firmer inuentorem ea bona retinere posse; a ij oppositum censent: quam opinionem, vt prope securiorem, Pontifex amplectens compositionem concedit.

17. Tandem inquit Pontifex: Beneficio compositionis uti possunt quicumque rem alienam, quacunque forma, & modo, etiam illicito, acquisierint, aut retinent, creditore non comparente: dummodo non acquisierint sub spe, & fiducia huius compositionis. Quia quidem generalis clausula supra dicta specialia, & alia, quae referri possunt, comprehendit. Censentur autem sub fiducia huius compositionis acquirere, si eius occasione moueantur ad sic acquirendum, credentes beneficio compositionis retinere sic acquisita posse, saltem ex parte. Secus esset, si futura compositio sperata causa, non fuerit iniquae acquisitionis, tamen si iniquam acquisitionem comitetur, vt bene aduertit Rodrig. in praesenti, num. 75. Villalobos num. 37.

